

II. HAÇLI SEFERİNİN SEYRİNİ DEĞİŞTİREN SAVAŞ: KAZIKBELİ

THE WAR THAT CHANGED THE COURSE OF THE SECOND CRUSADE: KAZIKBELİ

İbrahim BALIK *

Öz

İkinci Haçlı Seferi, Alman ve Fransız imparatorlarının öncülüğünde gerçekleşen bir seferdir. Haçlılar Eskişehir, Akşehir, Konya üzerinden Çukurova'ya inmeyi planlamıştı. Ancak, Bizans İmparatorunun uyarıları ve Almanların Doryleon'da uğradıkları ağır yenilgi sebebiyle güzergâhlarını değiştirmek durumunda kaldılar. Büyük ölçüde Bizans sınırından geçen ve daha güvenli olduğunu düşündükleri Balıkesir, Efes, Denizli, Antalya yolunu kullanıp, deniz yolu ile Kudüs'e ulaşmayı planladılar. Ancak bu yolun özellikle Denizli kısmı, büyük ölçüde Türklerin kontrolünde idi. Nitekim Efes'ten ayrıldıktan sonra Türkmenler tarafından taciz edilmeye başladılar. Bazı zorluklar yaşayarak da olsa Laodikeia'ya kadar ulaştılar. Halkın şehri boşaltması sebebiyle burada gerekli ihtiyaçlarını temin edemeyen Haçlı kuvvetleri 7 Ocak 1148 tarihinde buradan ayrıldılar. Bir günlük yolculuktan sonra Honaz Dağında kamp kurdular ve 7 Ocak gününü burada geçirdiler. Ertesi gün ise Kazıkbeli mevkisinde Türkmenlerin ağır bir baskınına maruz kaldılar. Öncü birliklerin, Kral IV. Louis'in planına sadık kalmaması büyük bir yenilginin temel sebebi oldu. Bu baskında Türkmenlerin muazzam pusu taktiği ve zamanlama stratejileri de büyük rol oynadı. Haçlılar, 8 Ocak 1148 günü gerçekleşen bu mücadelede çok büyük kayıplar verdiler. Kazıkbelin'de kazanılan bu zafer, İkinci Haçlı Seferinin seyrini büyük ölçüde etkilemiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi. Tarih Bölümü, Denizli/Türkiye
ibalik@pau.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0579-1107>

•
Anahtar Kelimeler

II. Haçlı Seferi, I. Mesut, VII. Louis, Decervion Vadisi, Laodikeia, Honaz Dağı, Kazıkbeli

•
Abstract

The Second Crusade is an expedition led by the German and French emperors. The Crusaders planned to land in Çukurova via Eskişehir, Akşehir and Konya. However, they had to change their course due to the warnings of the Byzantine Emperor and the heavy defeat at the Germans at Doryleon. They planned to reach Jerusalem by sea by using the Balıkesir, Ephesus, Denizli, Antalya road, which mostly passed through the Byzantine border and which they thought was safer. However, especially the Denizli part of this road was largely under the control of the Turks. Thus, after leaving Ephesus, they began to be harassed by the Turkmens. They reached Laodicea, albeit with some difficulties. The Crusader forces, who could not provide their necessary needs here due to the evacuation of the city, left here on January 7, 1148. After a day's travel, they camped in Mount Honaz and spent the day of January 7th. The next day, they were subjected to a heavy raid by the Turkmens in Kazıkbeli region. Pioneer troops, they did not stick to King IV. Louis' plan and became the root cause of a major defeat. The enormous ambush tactics and timing strategies of the Turkmen also played a major role in this raid. The Crusaders incurred casualty great losses in this struggle, which took place on January 8, 1148. This victory in Kazıkbeli greatly influenced the course of the Second Crusade.

•
Keywords

Second Crusade, Mesut I, Louis VII, Decervion Valley, Laodikeia, Mount Honaz, Kazıkbeli.

GİRİŞ

Musul Atabeyi İmadeddin Zengi'nin (1127-1146) 24 Aralık 1144 tarihinde Urfa'yı geri alması (Mateos, 2019, s. 297; Syrians, 2013, p. 186; İbnü'l-Esir, 2008, C.IX, s. 169; Sparapert's, 2005, p. 54) bölgedeki diğer Haçlı unsurlarını ciddi şekilde endişelendirmişti. Aynı akıbetin kendi başlarına da gelebileceğinden kaygı duyan Kudüs Kraliçesi Melisende (1131-1153) (İstek, 2019) ve Antakya Prinkepsi Raymond yeni bir haçlı seferinin düzenlenmesini arzuladılar (Altan, 2003, s. 8; Kesik, 2003, s. 78; Jacson, 2009). Bu amaçla da bir elçilik heyetini Papa III. Eugenius'a (1145-1153) gönderdiler. Papa bu düzenlenmesi istenen bu seferle ilgili bir ferman yayınlamıştır (Griffith, 1980, p. 21; Efe, 2015, s. 281). Aslında bu haber ilk anda Avrupa'da beklenen ilgiyi uyandırmamıştır¹. Çünkü özellikle 1101 Haçlı Seferinin Anadolu'daki başarısızlığı, Haçlı Seferleri konusunda Avrupa kamuoyunun heyecanını ve isteğini ciddi şekilde zedelemişti Runciman, 2019, s. C.II, s. 207; Koca, 2017, s. 23; İstek, 2021, s. 137; Norwich, 2013, s. 102).

Her şeye rağmen Papa bu yardım talebine kayıtsız kalmamıştır. Yeni bir Haçlı Seferinin organizasyonu konusunda başrahip Aziz Bernard Clairvaux'u görevlendirmiştir (Tyerman, 2004, p. 96, 97; Demirkent, 1997, s. 101). Bernard'ın bu konudaki aşırı istekliliği ve etkili vaazları meyvesini vermiş (Tyrensis, 2019, s. 41; Griffith 1980, s. 24; Norwich, 2013, s. 103) ve yeni bir Haçlı Seferi, Avrupa'da zemin bulmaya başlamıştır. Dindar bir kişiliğe sahip olan Fransa Kralı VII. Louis'in (1137-1180) yeni bir Haçlı Seferinin liderliğini üstlenmesi Avrupa'daki algıyı değiştirmiştir (Gardner, 1993, pp. 70-76). Peşinden Alman İmparatoru III. Konrad da (1138-1152) sefere katılmayı kabul edince yeni bir sefer için ortam tamamen hazır hale gelmiş oldu İstek, 2021, s. 144; Runciman, 2019, C. II, s. 215; Altan, 2003, s. 29).

Hazırlıkların tamamlanmasından sonra ilk olarak Alman İmparatoru III. Konrad 1147 Mayısında (Demirkent, 1997, s. 104; Runciman, 2019, C. II, s. 215; Altan, 2003, s. 29) kısa süre sonra da Fransa Kralı VII. Louis (Runciman, 2019, C. II, s. 217; Altan, 2003, s. 35), haçlı seferi için yola çıktı. Her iki ordunun mevcudu ve özellikleri hakkında kaynaklarda farklı bilgiler mevcuttur (Nicole, 2014, s. 23, 28; Kesik, 2003, dipnot 356, 387; İstek, 2021, 156). İki ordunun birbiri ile çatışmaması

1 Halkın ilgisini artırabilmek için seferin hazırlıkları aşamasında Urfa'nın Türkler tarafından geri alınması ve burasının kurtarılması üzerinde hemen hemen hiç durulmamış; daha çok halk tarafından iyi bilinen ve halkın daha çok ilgisini çekeceği düşünüldüğü için o dönemde aslında hala Haçlıların elinde bulunan Kudüs'teki kutsal yerlerin kurtarılması için halk seferlere davet edilmiştir. Ioannes Kimmanos, *Historia*, Yay. Haz. Işın Demirkent, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2001, s. 55

ve yiyecek stoklarının daha verimli kullanılması için ayrı zamanlarda yola çıkılması ve yolculuğa ayrı ayrı devam edilmesi kararlaştırılmıştı (Kinnamos, 2001, s. 56; Tyrensis, 2019, s. 42).

Ön görüldüğü gibi İstanbul'a önce Almanlar ulaştı (10 Eylül 1147) (Runciman, 2019, C.II, s. 217). Alman birliklerinin özellikle Sofya'dan itibaren disiplinsiz tutumları (Kinnamos, 2001, s. 57; Runciman, 2019, C. II, s. 216, 217; İstek, 2021, s. 159; Nomiku, 1997, s. 40) ve Hristiyan topraklarındaki taşkınlıkları Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'u (1143-1180) oldukça endişelendirmişti (Kinnamos, 2001, s. 58; Runciman, 2019, C. II, s. 217, 218). Bunun için Manuel, Alman kuvvetlerini (Costick, 2010, pp. 125-142) acilen Anadolu'ya geçirdi.

Fransız kuvvetleri, Almanlara göre daha disiplinli bir ordu görünümündeydi ve VII. Louis ordusuna daha hakim durumda idi (Norwich, 2013, s. 104). Bu yüzden onlar olabildiğince disiplinli olarak yollarına devam ettiler. Ancak önden giden Almanların yiyecek stoklarını tüketmesi ve geçtikleri yerlerde bıraktıkları kötü izlenim sebebiyle Fransız kuvvetleri ciddi şekilde yiyecek sıkıntısı çektiler. Bu yüzden zaman zaman onlarla Hristiyan halk arasında da istenmeyen olaylar yaşandı. İstanbul önlerine geldiğinde özellikle ordunun bazı unsurlarının Bizanslılar hakkındaki negatif düşüncelerine rağmen (Diehl, 2018, s. 154) Louis, Manuel Komnenos ile ilişkilerini iyi seviyede tutmaya özen gösterdi (Runciman, 2019, C. II, s. 223; Norwich, 2013, s. 104).

1. Haçlı Birliklerinin Kazıkbeli'ne Doğru Zorunlu Yolculukları

Alman kuvvetleri Anadolu'ya geçtikten sonra İzmit üzerinden Hristiyanlık tarihinde de önemli bir yeri olan İznik'e geldiler. III. Konrad buradan yola çıkıp, I. Haçlı Seferinin takip ettiği güzergâhı takip ederek, en kısa sürede Konya'ya ulaşmak istiyordu (Altan, 2003, s. 60; Kesik, 2003, s. 82). Bu arada Manuel Komnenos, her iki komutana da Anadolu içlerine girmemesini ve mümkün mertebe sahile yakın ilerleyip, Bizans toprakları içinde kalmaya özen göstermesini ısrarla tavsiye etmişti (Norwich, 2013, s. 105). Konrad bu uyarılara kısmen uydu ve ordunun yürüyüşünü de yavaşlattığını düşündüğü sivil unsurları, Otto Von Freising komutasında Alaşehir (Philadelphiea) ve Denizli (Laodekiea) üzerinden Antalya'ya gönderdi.

Konrad için bundan sonraki süreçte işler hesapladığı gibi gitmedi. İznik'ten ayrıldıktan kısa süre sonra Türkler ortaya çıktı ve Alman kuvvetlerini tacize başladılar. Bu arada Bizanslı kılavuzların Almanları oyalaması hatta kasıtlı olarak zor arazilere sürüklemesi ve nihayet ordugahı terk edip kaçmaları üzerine Alman birlikleri oldukça zor bir duruma düştüler (Tyrensis, 2019, s. 45). Su ve yiyecek sıkıntısı içinde bilmedikleri bir arazide sürekli Türklerin baskınına maruz kalmaya

başladılar. Nihayet dinlenmek ve su ihtiyacını gidermek için disiplini elden bıraktıkları bir anda Türkler, Alman birlikleri üzerine Doryleon'a yakın bir yerde, Sarısu Irmağı önünde çok şiddetli bir baskın düzenlediler (Demirkent, 1997, s. 106; Kesik, 2003, s. 85). 26 Ekim'de gerçekleşen bu baskında (Kinnamos, 2001, s. 64; Kesik, 2003, s. 84) Almanlar, kuvvetlerinin çok büyük bir bölümünü kaybetti (İstek, 2012, s. 165 vd.; Moraitis, 2015, s. 13; Tyrensis, 2019, s. 47; Runciman, 2019, C. II, s. 222). Konrad büyük güçle İznik'e geri döndü ve şehre sığındı (Roche, 2008; Tyerman, 2004, s. 48; Altan, 2003, s. 64; Kostick, 2010, pp. 125-142).

Fransız kuvvetleri ise Almanların Doryleon'da 26 Ekim 1147'de uğradıkları felaketin hemen sonrasında İstanbul'dan ayrılıp Anadolu'ya geçtiler². Bu arada Almanların yaşadıkları mağlubiyetle ilgili haberler yoğunlaştı. Nihayet, Konrad'ın yeğeni olan Frederich von Schwaben³ ve diğer bazı soyluların Kral Louis'ın yanına gelip O'na durumu bildirmesi ile bu felaket kesinlik kazanmış oldu (Tyrensis, 2019, s. 48). Ayrıca gelenler, Fransa Kralından, İznik'te bulunan Alman imparatoru Frederich'in yanına gitmesini ve seferin bundan sonraki kısmı için birlikte işbirliği konusunda görüşmesini rica ettiler (Tyrensis, 2019, s. 48). Bu tavsiyeler uyan Louis, İznik'e gitti ve iki kral burada bir araya geldi. Konrad ve Louis, bundan sonra birlikte yolculuk yapma konusunda mutabık kaldılar (Kesik, 2003, s. 88; İstek, 2021, s. 169).

Bu gelişme üzerine yolculuk planlarını tekrar gözden geçirdiler. Aslında her iki kralında niyeti en başından beri I. Haçlı Seferinin güzergâhını takip edip en kısa yoldan Konya'ya ulaşmaktı⁴. Alman İmparatoru Konrad, bu düşüncesini daha önce net olarak ortaya koymuş ve sadece ordusunun sivil unsurlarını, Denizli üzerinden Antalya'ya göndermişti (Kinnamos, 2020, s. 63). Aynı şekilde Fransa Kralı da daha 1146 yılı Şubat ayında, Bizans ve Sicilya elçilerinin kabulü sırasında yaptığı toplantıda çıkacağı seferde I. Haçlı Seferinin güzergâhını kullanacağını bildirmişti (Efe, 2015, s. 287). Ancak, Almanların Eskişehir yakınlarında uğradığı felaket, I. Haçlı Seferinin güzergâhını takip etmelerinin mümkün olmayacağını net olarak ortaya koydu. Buna göre yolculuk stratejilerini tekrar gözden geçirdiler. Bu

² Bizanslılar, Fransa birliklerinin İstanbul önlerinden bir an önce ayrılması ve Anadolu'ya geçmesi için Almanların Anadolu'da zorlanmadan bir galibiyet aldığını, kolayca Konya önlerine kadar ilerlediği ve Kral Louis'i beklediği yalanını yaymaya başladılar (İstek, 2021, s. 16). Runciman, Fransızlar Anadolu'ya geçmeden önce, Almanların uğradığı felaketle ilgili bazı bilgilerin İstanbul'a ulaşmaya başladığını ifade etmektedir. Rumnciman, 2019, C. II, s. 223).

³ Frederich von Schwaben, bu seferden döndükten sonraki süreçte Alman İmparatoru olacak ve III. Haçlı Seferinin düzenleyicisi olarak tekrar Anadolu'ya gelecektir.

⁴ Konrad bu düşüncesinden Korveyli Abbot Wibold'a yazdığı mektupta da belirtmiştir. <https://ims.leeds.ac.uk/uploads/sites/2019/02> . Erişim Tarihi 12. 06. 2021.

arada Alman ordusunda bulunan bazı soylular ve sivil unsurlar, seferden vaz geçip İstanbul'a geri döndüler (Runciman, 2019, C. II, s. 224; İstek, 2021, s. 168).

Her iki kralda bundan sonra Konya'yı değil, Antalya'yı hedeflediler (Kozcaz, 2014, s. 12). Antalya'ya kadar karadan yolculuklarına devam edip; oradan deniz yolu ile Antakya veya Kudüs'e ulaşmanın daha az tehlikeli olduğu kararına vardılar. Bunun için önlerinde iki alternatif vardı. Birinci tercihleri Alaşehir üzerinden Denizli'ye ulaşmak oradan da Antalya'ya gitmekti (Altan, 2001, s. 580; Nicole, 2016, s. 24). Ancak bu yol, Türklerin hâkimiyetindeki bölgelerin çok yakınlarından (Altan, 2001, s. 580) hatta zaman zaman içinden geçtiği için tercih edilmedi. İkinci alternatif ise Balıkesir üzerinden daha batıya yönelip, olabildiğince kıyıya yakın kalarak güneye doğru yönelen güzergâhı kullanmaktı. Böylece güven içinde Denizli'ye ulaşip oradan Antalya'ya gitme imkanları olacaktı. Daha uzun olmasına rağmen güvenli olması sebebiyle ikinci yolu tercih ettiler. Tercih edilen bu güzergâh o yıllarda önemli ticaret yollarından birisi idi. Özellikle İstanbul – İzmir bağlantısını sağlayan Balıkesir, Efes, Denizli hattı önemli ticaret yolları arasında kabul edilmektedir (Kırpık, 2012, s. 5). Ancak Haçlıların büyük bir felaket yaşayacakları Denizli – Antalya arası o dönemde çok tercih edilen bir yol değildi.

Bu karar doğrultusunda İznik yakınlarındaki Ulubat'ta (Lupadion'da) iki ordu birleşti ve birlikte Balıkesir'e doğru yola çıktılar. Buraya bazı yiyecek ve su sıkıntısı dışında problemsiz olarak ulaşan birleşik Haçlı kuvvetleri, 11 Kasım'da Balıkesir yakınlarındaki Esseron kalesine vardı (Kesik, 2003, s. 89; Runciman, 2019, C. II, s. 224). Daha verimli bir araziye sahip olduğunu düşündükleri deniz kıyısına yakın yerlerden gidebilmek için Edremit, Bergama (Pergamo) güzergâhını takip edip İzmir'e (Smyrna) vardılar. Böylece Bizans İmparatoru Manuel'in ısrarla Türk topraklarından uzak durmaları konusundaki uyarılarını da dikkate almış oldular (Nicole, 2016, s. 25). Ayrıca yolculuğun bu kısmında kendilerini denizden takip eden küçük bir Bizans donanması ile de irtibat sağlama imkanları oldu. İzmir'de çok fazla oyalanmayan Haçlılar, Efes'e vardılar.

Efes'te buldukları sırada Konrad'ın rahatsızlığı arttı. O'nun durumundan haberdar olan İmparator Manuel, O'nu ısrarla İstanbul'a davet etti. Yola bu şekilde devam etmek istemeyen Alman imparatoru aynı zamanda akrabası olan Manuel Komnenos'un ısrarları karşısında geri dönme kararı aldı (İstek, 2021, s. 172; Runciman, 2019, C. II, s. 225). Alman imparatorunun geri dönmesi ile Fransa Kralı VII. Louis, yolculuğun bundan sonraki kısmını tek başına sürdürmek durumunda kaldı.

2. Fransa Birliklerinin Efes'ten Sonraki Yolculuğu

Fransa Kralı Louis, Efes'te çok oyalanmadan yola çıktı. Niyeti Noel'i, Decervion vadisinde kutlamaktı. Burası, Büyük Menderes yakınlarında gayet güzel bir yerdi. Tyrensis bu bölgeyi şöyle tarif etmektedir: “-Kral hareket ettikten sonra, birkaç gün içerisinde kuğuların bol olduğu Meander (Menderes) geçidine ulaştı.

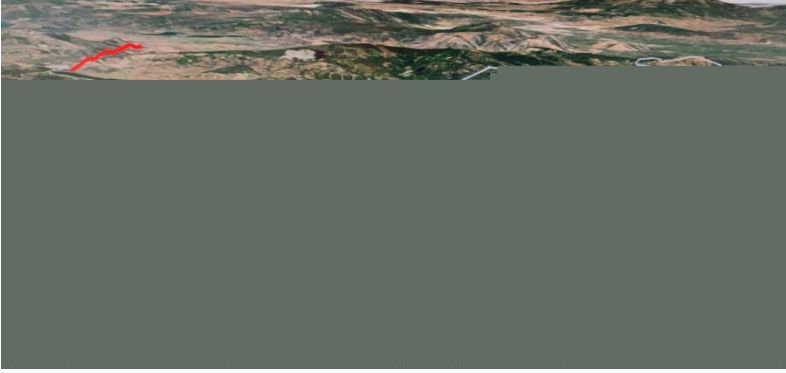
Menderes kıyısında dalgalanan / Otların içindeki beyaz kuğu / Ölüm şarkısını söylüyordu.” (Tyrensis, 2019, s. 49)

Fransızlar bu bölgede dört sıkıntılı gün geçirdiler. Bu kısa sürede hem ilk kez Türklerin saldırılarına maruz kaldılar hem de yağın şiddetli yağmurlardan çok mustarip oldular (1147 yılının iklim özellikleri, gece ve gündüz uzunluğu vs. için bkz. Kostick, 2010, p. 135). Dört gün sonra Noel'i kutladıkları Decervion vadisinden ayrılıp, Denizli'ye doğru yola çıktılar.

Kaynakların verdiği bilgiler çerçevesinde bu vadinin yerini tam olarak tespit etmek mümkün olmamaktadır (Kesik, 2003, s. 91). Ancak mevcut bilgiler değerlendirilip bölgenin topoğrafyası incelenirse, Decervion vadisinin yerinin tespiti hakkında bazı ipuçlarına ulaşılabilmektedir.

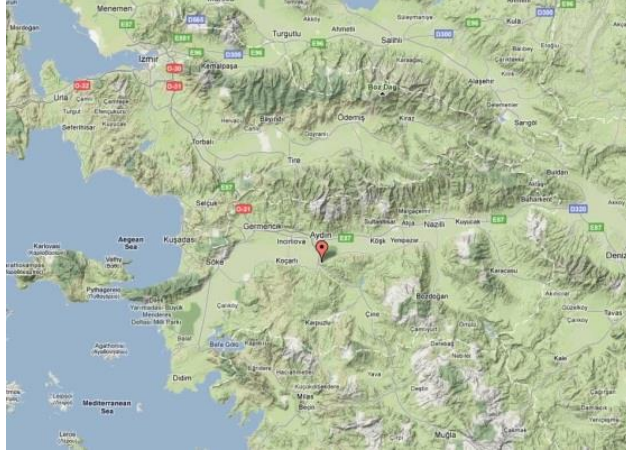
Elimizdeki bilgilere göre Decervion vadisinin, Aydın ilinin Germencik ilçesi yakınlarında olma ihtimali yüksektir. Çünkü kaynaklardaki ifadelerden burasının Efes'e yakın bir yer olduğunu anlıyoruz. Nitekim Odo de Deuil burası ile ilgili “Laodikeia'ya gitmek için Efes yakınındaki bu ovadan ayrıldı.” bilgisini vermektedir (Deuil, 2021, s. 121). Tyrensis ise Decervion'dan “ ... Buradan (Efes) hareket ettikten sonra kuğuların bol olduğu Maender'e (Menderes) ulaştı. Bu nehir bizim Naso'nun eserinde Heroidum diye bahsettiği nehirdir” şeklinde bahsetmektedir (Tyrensis, 2019, s. 49).

Tyrensis'in verdiği bilgilerden anladığımıza göre Fransızlar, Efes'ten ayrıldıktan sonra doğuya doğru giderken, ilk kez Menderes ile çok beğendikleri bu vadide karşılaşmışlardır. Odo de Deuil'de burasını Efes'e yakın bir yer olarak tarif etmektedir. Bu veriler çerçevesinde Efes'e yakın olan ve Menderes nehrinin geçtiği ilk vadinin Germencik yakınlarında olacağı anlaşılmaktadır.

Harita 1: Decervion Vadisinin Bulunduğu Bölge (Efes ile bu vadinin arası 19 km. dir)

Ayrıca kaynakların çok net belirttiği gibi VII. Louis, Noel'i burada geçirmiştir. Bilindiği üzere Noel batı kiliseleri tarafından 25 Aralık'ta kutlanan dini bir bayramdır (Esgin, 2012, s. 85-96). Aşağıda anlatacağımız, Antiokhiea antik şehri yakınlarında Fransız birlikleri ile Türkmenler arasındaki ilk savaş 1 Ocak 1148 günü gerçekleşmiştir (Moraitis, 2015, s. 18). Kaynaklar, Decervion vadisinden çıktıktan sonra 1 Ocak'taki bu savaşa kadar Türkmenlerin uzaktan takibi dışında başka bir olaydan bahsetmezler. Yani Decervion – Antiokhiea arasındaki yolculuk normal seyrinde geçmiştir. Decervion'da, Haçlıların dört gün geçirdiğini biliyoruz (Deuil, 2021, s. 121). Dolayısıyla Kral Louis, Noeli geçirmek istediği bu vadiye muhtemelen 24 Aralık'ta gelmiş olmalıdır. Dört gün sonra 28 Aralık'ta buradan ayrılan Haçlılar 31 Aralık'ta Antiokhiea yakınlarına gelmişlerdir. (Çünkü burada Türkmenlerle yaptıkları savaş bölgeye geldiklerinin ertesi günü 1 Ocak 1148'de gerçekleşmişti) Dolayısıyla Decervion – Antiokhiea arası yolculuk üç gün sürmüştür. Ortalama olarak Haçlı birlikleri günde 25 – 30 km yol kat etmektedirler. Antiokhiea'nın, Germencik'e uzaklığı yaklaşık 90 km. dir ve Haçlı ordularının üç günde kat edebileceği bir mesafedir. Bu verilerden yola çıkarak Decervion Vadisinin, Aydın'ın Germencik ilçesi yakınlarında olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Harita 2: Efes (Selçuk) – Germencik Bölgesi

3. Fransız Birliklerinin Antiokheia Yakınlarında Türklerle İlk Ciddi Çatışması

Decervion'dan ayrıldıktan sonra kıvrımlı Menderes vadisini takip eden ordu yol boyunca Türkler tarafından taciz edilmeye devam etti (Altan, 2003, s. 83). Bu yolculuk sırasında Haçlı birliklerinin Menderes'in kuzey sahili boyunca yürüdüğünü, Türkmenlerin ise onları Menderes'in güney sahilinden takip ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü Haçlılar, Menderes'in kuzeyinde bulunan Germencik yakınlarındaki Decervion'dan çıktıktan sonra Büyük Menderesi geçmeden yollarına devam etmişlerdir. Ayrıca Türkmenler, Antiokheia yakınlarında yapılan ilk çatışmadan sonra yine Menderes nehrinin güneyinde bulunan dağlık bölgelere kaçmışlar ve Antiokheia kalesine sığınmışlardır. Dolayısıyla bu yolculuk boyunca, Türkler Menderes nehrinin güney, Haçlılar ise kuzey sahilini takip etmişlerdir.

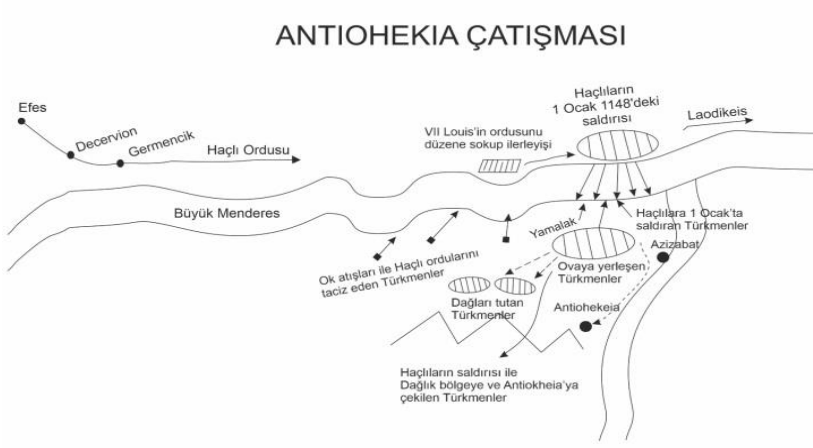

Harita 3: Haçlı Ordusunun Efes – Kuyucak (Antokheia) Arasında Takip Ettikleri Güzergâh

Bu takip, Antiokheia yakınlarında Büyük Menderes nehrinin karşıya geçmeye müsait bir bölgesine gelinceye kadar sürmüştür. Haçlılar buraya geldiklerinde, Türklerin nehrin bütün geçiş noktalarını tuttuğunu gördüler. Türkler üç grup halinde bölgeye konuşlanmıştı. Birinci grup güneyde bulunan dağlık alanı kontrolünde tutuyordu. Muhtemel bir yenilgide Türkmenler bu dağlık bölgelere çekilecekleri için bu gurup, buranın güvenliğini sağlayacaktı. İkinci grup Haçlılara saldırmak için bu dağlık alanla menderes arasındaki düzlük kesime yerleşmişti. Üçüncü grup ise nehrin karşısına geçip Haçlılara saldırmak için uygun yerlere konuşlanmıştı (Deuil, 2021, s. 121; Altan, 2009, s. 78).

Fransızlar ilk gün nehri geçmeye cesaret edemediler (31 Aralık 1147). Bu arada birbirlerine kenetlenip saflarını düzene koyup daha dikkatli ilerlemeye başladılar. Türk okçuları Fransızların nehre yaklaşmasına müsaade etmedi. Bu şekilde çok zayıf vereceğini anlayan Kral, ordusunu geri çekti ve Türk okçularının menzili dışında karargâh kurdu (Nicole, 2016, s. 25).

Kral Louis, yaklaşık iki günden beri devam eden Türklerin oklarla Haçlı kuvvetlerini sürekli taciz etmesinden çok fazla bunalmaya başlamıştı. Çünkü bu tacizler ordunun ilerleyişini kısmen yavaşlatıyordu. Menderes nehrini uygun bir yerden geçerek, Türkleri mağlup edip bölgeden uzaklaştırmadan bu sıkıntıların devam edeceğini fark etti. Kralın emri ile ertesi gün erkenden kalkan Haçlı kuvvetleri, yemeklerini yedikten sonra silah kuşandılar ve arabaları düzene soktular. Kral bizzat kendisi de silah kuşandı. Bu hazırlıklardan Türklere taarruz etmek niyetinde oldukları anlaşıldı. Fransız kuvvetlerinin tüm hareketlerini yakından takip eden Türkler de silahlanıp nehrin kıyısındaki mevzilerini aldılar. Nihayet 1 Ocak 1148 günü öğle vaktinde Kral Louis'in ordusu, Menderes nehrini geçmek için hareket etti. Türkler, Fransız askerlerine ok yağdırmaya, naralar atarak önden ve arkadan saldırmaya başladılar. Sonuçta kalabalık Haçlı kuvvetleri nehri geçmeyi başardı ve Türkler geri çekildi (Deuil, 1948, p. 112; Tyrensis, 2019, s. 49; Khonites, 1995, s. 48).

Kroki 1: Antiocheia Yakınlarında 1 Ocak 1148 Günü Gerçekleşen Mücadele

Bazı kaynaklarda bu savaşın en önemli sebebinin, Louis'in ordusu ile nehrin karşısına geçmek zorunda kaldığını ve bunun için de Türkler tarafından tutulan bölgeye saldırması olduğu ifade edilir (Runciman, 2019, C. II, s. 225; Efe, 2015, s. 304). Ancak bölgenin topografyası incelendiğinde Louis'in böyle bir geçişe ihtiyacının olmadığı görülür. Yani Haçlı ordusu Decervion'dan ayrıldıktan sonra sürekli nehrin kuzey kıyısı boyunca ilerleyerek Menderesi hiç geçmeden Sarayköy yakınlarına kadar gelebilir. Laodikeia'ya ulaşabilmesi için sadece bu bölgede Menderes nehrini geçmek zorundadır. Kaynaklarda, bu bölgede Menderes nehrini geçerken yaşanan ekstra bir durumdan bahsedilmediğine göre, Haçlılar her hangi bir problemle karşılaşmadan Menderes'i sadece mecbur oldukları Sarayköy civarında geçmişler ve Laodikeia'ya ulaşmışlardır.

Yine kaynaklardan anladığımıza göre yağın yağmurlarla suları iyice yükselen Menderesi geçmek, oldukça zorlaşmıştı. Dolayısıyla Louis'in, mecbur olmadığı halde Menderes nehrini geçmek gibi gereksiz bir maceraya girişmeyeceği ortadadır. Fransa Kralı Louis, 1 Ocak'taki savaş öncesi iki gündür kendilerini çok fazla taciz eden ve yürüyüşlerini zorlaştıran Türkmenleri ordusundan uzaklaştırmak, yola daha rahat ve hızlı devam edebilmek için Menderesi geçmek zorunda kalmıştır. Yine kaynaklardan net olarak anladığımıza göre bu saldırıda da Haçlı kuvvetlerinin tamamı nehri geçmemiştir. Sadece ordunun vurucu unsurunun bir kısmı Menderesi geçip Türklere saldırmış, onları dağlık bölgelere ve Antiocheia kalesine çekilmeye zorladıktan sonra geri dönüp yollarına devam etmişlerdir. Ayrıca, Odo De Deouil'in ifadesine göre Kral, Antiocheia'ya

saldırmayı düşünmüş, ancak fakir ve küçük bir kale olduğu için yeterli ganimet ele geçiremeyeceğini düşünerek vaz geçmiştir (Deuil, 2021, s. 123).

Foto 1: Antiokheia Şehrinin Günümüzdeki Görünümü

Louis'in, Antiokheia üzerine bir saldırı yapmamasında bu düşünce muhakkak etkili olmuştur. Ancak Antiokheia'nın savaş yapılan bölgeye çok yakın olmaması ve Laodikea'ya giden Haçlıların yolu üzerinde bulunmaması da bunda etkili olmuştur. Çünkü en kısa sürede Laodikeia'ya ulaşmak isteyen Fransa Kralının, ters istikamette kalan (güney istikamette) Antiokheia ulaşmak için ordularının tamamının Menderesten geçmesi gerekmektedir. Menderesin debisinin yüksekliği sebebiyle bu oldukça zor ve zahmetli bir iş olacaktır. Bunun için Louis, Antokhia'nın yağmalanması ile elde edilecek ganimetin az olacağını düşündüğünden bu zahmetli işten vazgeçmiş olmalıdır. Ayrıca Antiokheia'ya giderken yakınından geçeceği dağlık bölgelere çekilen Türklerin tehdidi de Louis'in, Antiokheia üzerine yürüme düşüncesinden vaz geçmesinde etkili olmuştur.

Menderes kıyısındaki mücadeleden sonra Türklerin bazıları dağlara doğru çekilirken bir kısmı da Antiokheia kalesine sığınmıştı (Kesik, 2003, s. 91,92). Bu konu çağdaş yazarlar tarafından Bizans'ın yeni bir ihaneti olarak değerlendirilmiştir (Deuil, 2021, s. 123). Ancak Türk kuvvetlerinin kaleye nasıl sığındığını tespit etmek mümkün olmamaktadır. Belki kaleyi savunan Bizans garnizonu Türklerin baskısına dayanamamış ve onları içeri almak zorunda kalmış; belki de onlarla bir anlaşma yapmaya mecbur kalmıştı. Bunların yanında

Manuel'in Türklerle anlaşp5 Onların bu kaleye sığınmasına müsaade ettiğini düşünmek pek mümkün görünmemektedir (Runciman, 2019, C. II, s. 225).

Öncelikle Türklerin geri çekilmesi uygulanan savaş taktığının bir gereği idi ve bundan sonraki süreçte de bu taktik kalabalık Haçlı kuvvetlerine karşı sıkça kullanılmıştır. Aslında bu taktik genel anlamda Selçuklunun pek çok savaşta uyguladığı taktığın bir benzeri idi. Selçukluların sıkça uyguladığı bu taktikte düşman sürekli tacizlerle rahatsız ediliyor, sıkı bir takip sonunda en uygun zaman ve mekânda nihai saldırıyı gerçekleştiriliyordu (Kesik, 2021, s. 189). Dolayısıyla Türkmenlerin bu saldırısını Türk kuvvetlerinin tamamının katıldığı nihai bir saldırı değil, Haçlıları taciz maksadıyla bundan sonra da tekrarlanacak saldırılardan birisi olarak değerlendirmek gerekir.

Ancak buradaki Haçlı başarısı, Haçlı ve Bizans kaynaklarına aşırı derecede abartılarak yansıtılmıştır. Mesela Odo de Deuil olayı manevi değerlerle de süsleyerek şöyle anlatmıştır:

"Seçkin Kontlar, Kont Theobald'ın oğlu Henry, Flanderli Theoderic ve Maconlu William bir kasırğa gibi peşlerinden hücum ettiler ve sarp kıyıyı, ok yağmurunu ve Türklerin birliklerini kelimelerden daha hızlı delip geçtiler. Kral da benzer bir talihle arkadan ok atanlara saldırdıktan sonra onları kaçırıp dağıttı ve dağlardaki mağaralara çekilmeye zorladı... Bizim önümüzde nehri geçmiş beyaz giysili bir şövalye gördüğünü ve ilk saldırıyı yaptığını söyleyen askerler vardı ki o çarpışmanın öncesinde veya sonrasında görülmedi. Ben bu olayda ne kandırmak ne kandırılmak isterim. Lakin böyle bir arazide bu kadar kolayca ve bu kadar çabuk bir zaferin ilahi bir güç olmadan alınamayacağını biliyorum. Tanrının bize bahşetmesiyle zaferi Nogntli Milo'nun nehirde boğulması hariç zarar görmeden elde ettik." (Deuil, 2021, s. 125)

4. Haçlı Birliklerinin Laodikeia'ya Gelişi ve Buradaki Durum

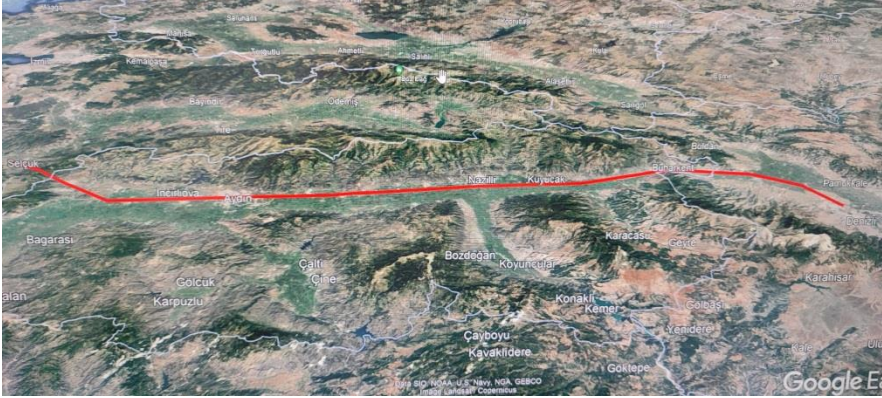
Haçlı birlikleri, Antiokheia'da, Türklerle yaptığı ilk ciddi çatışmadan sonra Denizli istikametinde yolculuğuna devam etti. Hedefleri bölgenin en önemli merkezlerinden birisi olan Laodikeia'ya6 bir an önce ulaşmaktı. Çünkü Efes'ten

5 Her ne kadar Manuel Komnenos, 1146 Konya seferi sonrası Sultan I. Mesud ile bir anlaşma yaptı ise de bu mevcut konjonktürel durumdan kaynaklanmıştır. Her iki hükümdar da Haçlı seferi tehlikesi ortaya çıktığı için birbirinden emin olmak düşüncesi ile bir anlaşma yapmıştır. Ancak bu anlaşma dönemin kaynakları tarafından sık sık Bizans'ın bir ihaneti olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla sefer sırasındaki hemen her başarısızlıklarında bunu Bizans'ın ihaneti sebebiyle yaşadıklarını ifade etmekten çekinmemişlerdir.

6 Bu dönemde Laodikeia artık eski yerinden taşınmış, Denizli şehrinin nüvesini oluşturan Kaleiçi ile Karcı Dağı eteklerindeki Hisar ve diğer köylerden ibaretti. Denizli şehir merkezinin 7 km kuzeyindeki Laodikeia şehri, 494 yılındaki depremde büyük bir yıkıma uğramış ve bu tarihten sonra sakinleri tarafından terk edilmeye başlanmıştır. Her ne kadar 7. Yüzyıla kadar şehirde yaşam izleri var ise de bu şehrin az sayıda kalan eski sakinlerine ait olmalıdır. Laodikeia'yı boşaltan halk

itibaren lojistik destek alıp ihtiyaçlarını giderebilecekleri başka önemli bir merkez yoktu. Ayrıca aşırı yağışlara bağlı olarak yaşadıkları sıkıntılar, Türkmenlerin tacizleri ve nihayet 1 Ocak'taki çatışma, Haçlıları oldukça yıpratmıştı. Acilen ihtiyaçlarını giderip yaralarını sarabilecekleri önemli bir merkeze ulaşmak niyetinde idiler.

Antiokheia – Laodikeia arası yaklaşık 69 km. dir. Haçlı birlikleri bu mesafeyi üç günde kat ettiler (Deuil, 1948, p. 113) ve 4 Ocak 1148 günü Laodikeia'ya ulaştılar (Runciman, 2019, C. II, s. 225; Kesik, 2003, s. 93). Bu haçlıların genel hız ortalamalarına yakındır. Zira yaklaşık 87 km olan Balıkesir – Edremit arasını da üç günde kat etmişlerdi. Buna rağmen Haçlıların Laodikeia'ya gelişi tarihini 3 Ocak 1148 olarak kabul eden kaynaklar da vardır (Tyrensis, 2019, s. 49; Nicole, 2014, s. 50).

Harita 4: Haçlıların Efes – Laodikeia Arasında Kat Ettikleri Güzergâh

Laodikeia'ya ulaşan Haçlılar, tam bir hayal kırıklığı yaşadılar. Çünkü Haçlıların kendilerinden önce kötü şöhretleri gelmişti. Onların kendi şehirlerine doğru geldiğini öğrenen halk, kıymetli eşyalarını ve yiyecek stokların yanlarına alarak şehri tamamen boşaltmışlardı (Deuil, 2021, s. 125; Demirkent, 1997, s. 107). Yakınlardaki dağlara çekilip oralarda gizlenmeye müsait olan yerlere saklanmışlardı.

Laodikeia halkının gizlendiği dağ büyük ihtimalle Karcı Dağı'dır (Baykara, 2007, s. 39). Çünkü Laodikeia halkının şehri terk ettiğinde sığınabileceği en uygun yer topografik ve siyasi özellikler sebebiyle bu dağdır. Ayrıca Honaz Dağı da Laodikeia halkının sığındığı dağ olarak düşünülse de bu mümkün değildir. Çünkü

oldukça dağınık bir şekilde savunmaya daha elverişli olan ve su kaynakları yönünden de oldukça zengin durumdaki Karcı Dağının eteklerine doğru çekilmiştir. Aynı zamanda Kaleiçi'nde de önemli bir yerleşim oluşturulmuştur. (Daha geniş bilgi için bkz. Şimşek, 2015)

Honaz dağı büyük ölçüde Türkler tarafından ele geçirilmiş durumdadır. Bizans İmparatoru Manuel Komnenos ve Sultan I. Mesud arasında imzalanan barış anlaşması ile şimdilik iki ülke arasındaki fiili savaş durumu sona ermiştir. Ancak, Anadolu'da özellikle uç bölgelerinde uzun yıllardan beri savaş halindeki iki halkın bir anda iç içe yaşayabilecek dostluk seviyesine ulaştığını düşünemeyiz. Bu yüzden, Türklerin kontrolü altındaki Honaz Dağına, Laodikeia'dan ayrılan Bizans halkının sığınması söz konusu olamaz. Dolayısıyla Karcı Dağı, konumu itibarıyla Laodikeia halkının sığınması için daha uygun durumdadır.

Laodikeia'da umduğunu bulamayan VII. Louis, son bir çare olarak halka hayatları ile ilgili garantiler verip onları şehirlerine davet etmeyi düşündü. Muhtemelen halk şehre dönerse illaki satın alacak bazı gıda maddesi bulabileceğini ummuştu. Bunun için din adamlarını halkın gizlendiği dağa gönderdi. Din adamları bu dağa (Karcı Dağı) gittiler ve Laodikeia halkının bir kısmını orada buldular. Ancak halk din adamlarının bütün ısrarlarına rağmen geri dönmediler (Deuil, 2021, s. 127).

Foto 2: Laodikeia Halkının Gizlendiği Karcı Dağı

5. Haçlı Birliklerinin Laodikeia'dan Ayrılması ve Honaz Dağında Yaşadıkları Büyük Yenilgi

Doğru dürüst yiyecek maddesi bulmadıkları ve tam bir hayal kırıklığı yaşadıkları Laodikeia'da daha fazla kalmanın Fransız birlikleri için bir anlamı kalmamıştı. Önlerinde aşmaları gereken zorlu dağı (Honaz Dağı) bir an önce aşıp, dağın arkasındaki ovalara ulaşmayı planladılar⁷. Çünkü görünen o ki ancak orada yiyecek maddesi ve lojistik destek temin etme imkanları olabilecekti. Bunun için

⁷ II. Haçlı Seferine katılan orduların, Bizans'ın ana yolları bakımsız bırakması veya yük arabalarının ağırlığı sebebiyle farklı tali yollara saptıkları, buradaki ilerleme güçlüğü ve sıkışıklık sebebiyle çok fazla zaman kaybettikleri ifade edilmiştir. (Larnach, 2016, p. 259)

Laodikeia'da daha fazla oyalanmak istemeyen Fransa Kralı VII. Louis, geldikten üç gün sonra (Kesik, 2003, s. 93) Laodikeia'dan ayrıldı. Bazı kaynaklarda Haçlıların Laodikeia'dan bir gün sonra ayrıldığı belirtilmektedir (İstek, 2021, s. 173). Ancak, Louis'in, Laodikeia halkının gizlendiği dağlara din adamlarını gönderdiği, onların bu görüşmeden eli boş döndüğü ve bundan sonra bu şehirden ayrılmaya karar verdiğini düşünürsek bir günden fazla Laodikeia'da kalmış olduklarını kabul etmek daha doğru görünmektedir. Buna göre 1 Ocak'taki mücadeleden sonra Antiokheia yakınlarından (şimdiki Kuyucak ilçesi civarı) yola çıkan Haçlılar üç günlük bir yolculuktan sonra 4 Ocak'ta Laodikeia'ya ulaşmışlardır. Burada halkı şehre davet etmek için iki gün geçiren Haçlı birlikleri 7 Ocak'ta şehirden ayrılmışlardır. Ebru Altan'ın, Odo de Deuil'e dayanarak verdiği bilgiye göre, Türkler 1 Ocak'ta Antiokheia'da uğradıkları yenilginin intikamını yedi gün sonra (Altan, 2003, s. 87) yani 8 Ocak'ta almışlardır (Moraitis, 2015, p. 19). Buna göre Haçlıların Laodikeia'dan 7 Ocak sabahı ayrılmış olmaları gerekmektedir.

Birinci gün dağın eteğinde belirlenen kamp yerine ulaşan Haçlı ordusu, yaklaşık 20 km yol yürüdü. Bu yolculuk sırasında dağa yerleşmiş olan Türk kuvvetleri önden ve arkadan Haçlı ordusunu takip etti ve zaman zaman tacizlerde bulundu. Ancak ilk gün iki taraf arasında ciddi bir çatışma yaşanmadı. Türkler her zaman olduğu gibi sabırla saldırı için en uygun zamanı ve mekânı beklediler.

Yolun bu kısmında Fransız birlikleri, daha önce Alman İmparatoru Konrad tarafından Antalya'ya gitmeleri için Alaşehir üzerinden bu bölgeye yönlendirilen Alman birliklerinin cesetleri ile karşılaştılar (Altan, 2003, s. 86). Gördükleri manzara onları tedirgin etmeye yetti ve Louis, ordusunu tekrar düzene koydu. Bundan sonra daha dikkatli ve tedbirli şekilde yolculuğa devam ettiler (Deuil, 2021, s. 127).

Bilindiği gibi, Alman İmparatoru III. Konrad, I. Haçlı Seferinin güzergâhını kullanarak Antakya'ya varmayı planlamıştı. Ancak Bizans İmparatoru Manuel'in bu yolun tehlikesi konusunda kendisini ısrarla uyarması üzerine Konrad; ordusunun hızını düşürdüğünü ve kendine ayak bağı olduğunu düşündüğü sivil unsuları Otto Von Freising komutasında Alaşehir üzerinden Denizli yolu ile Antalya'ya göndermişti. Bu birliklerle ilgili kaynaklarda çok az bilgi mevcuttur. Bu konuda bildiğimiz en önemli şey, bu birliklerin neredeyse tamamının Denizli

8 Odo de Deuil'in "Böylece bir gün geçirdikten sonra yolculuğumuz boyunca Türklerin ve Greklerin önümüzden gitmesi ve arkadan takibi ile ilerledik" biçimindeki ifadesinden yola çıkarak Haçlıların Laodikeia'da bir gün kaldığını ifade eden kaynaklar vardır. Ancak burada bahsedilen bir günlük süre Karçı Dağına gizlenen, Laodikeia halkını geri getirmek için geçirilen süredir. Yoksa Haçlıların Laodikeia'da kaldığı toplam süre değildir.

yakınlarında imha edildiğidir (Nicole, 2016, s. 23; İstek, 2021, s. 165; Baykara, 2007, s. 39).

Birliklerin komutanı Otto von Freising, emrindeki unsurların çok büyük bir kısmını kaybetmesine rağmen kurtulmuş ve Kudüs'e ulaşmıştır. Hatta kendisi bir eser de kaleme almıştır. Ancak O da eserinde bu yolculuktan çok kısa bir iki cümle ile bahsetmiştir. Muhtemelen, Otto için de bu yolculuk asla hatırlamak istemeyeceği kötü hatıralarla doludur. Fransız birliklerinin Laodikeia'dan ayrıldıktan sonra gördükleri cesetler hem Louis'in hem de Fransız askerlerinin moralini bozmuş ve onları yolculuğun kalan kısmını daha ihtiyatlı tamamlamaya itmiştir.

İlk günün sonunda kamp yerine (muhtemelen bu günkü çevre yolundaki tünellerin çıkışında bulunan düzlük alan) ulaşan Haçlı birlikleri, hemen hemen dağın ortasına kadar tırmanmışlardı. Geceyi kamp yerinde geçiren Fransız ordusu ertesi gün daha kısa ancak daha zorlu olan kısmı tırmanıp, Honaz dağını aşarak arka yamaçlardaki ovalara ulaşmış olacaktı. Ertesi gün Louis yürüyüş stratejisini şöyle belirledi. Bir gün daha dağda yol yürünecek ve dağın zirvesindeki geçide (Kazıkbeli) ulaşılacak ve geçidin ağzında da mola verilecekti. Ertesi günde bütün ordu hep birlikte zirvedeki geçidi geçip zorlu Honaz Dağı yolculuğu tamamlamış olacaktı (Altan, 2003, s. 86; Baykara, 2007, s. 40).

VII. Louis, yolculuğun bundan sonraki kısmında dağın kendi doğal zorluğu ve zaman zaman kendilerini gösteren Türkmenlerin tacizleri sebebiyle daha düzenli ve tedbirleri yürümeleri gerektiğini biliyordu. Bunun için ordusunu üç ana gruba ayırdı. En önde çoğu şövalyelerden oluşan ve ordunun ağırlıklı vurucu gücünü oluşturan grup yer almakta idi. Bu grubun içinde Kralın eşi Kraliçe Elanoura¹⁰ ve diğer soyluların hanımları da bulunuyordu (Kostick, Elanoura of Aquitaine). Bunlara kraliçenin vasalı Poitou'lu Geoffroi de Rancon ile kralın dayısı Amadeus de Savoyen komuta ediyordu (Kesik, 2003, s. 93). Bunlar önlerine çıkabilecek Türk unsurlarını yok edecek ve arkadan gelenlerin emniyetle yolculuğunu tamamlamalarını sağlayacaklardı. Ortada ise yine askeri unsurların koruması altında yayalar, hacılar (Runciman, 2019, C. II, s. 217) ve diğer sivil

9 Kış aylarında Denizli merkezin sıcaklık ortalaması 10°C civarında iken, Honaz dağında Ocak ayı sıcaklık ortalaması 1°C'tir. Ayrıca ısı bu mevsimde savaşın gerçekleştiği Honaz Dağında -9°C'ye kadar düşebilmektedir. (Serin, 2019, s. 68)

10 Elanoura kendi döneminde Avrupa'nın en zengin ve en güçlü kadınlarından birisidir. VII. Louis'le evlenmesi Avrupa'da önemli bir olay olmuştur. Eşi ile II. Haçlı Seferine katılan Elanoura, ülkesine döndükten sonra eşi Kral VII. Louis'ten boşanmıştır. Bu ayrılıkta çocuklarının olmaması ve Louis'in bir varisinin doğmaması etkili olmuştur. Elanoura ve Haçlı Seferlerinde etkili olan diğer kadınlar ile ilgili olarak ayrıca bkz. (Maier, 2004).

unsurlar bulunmakta idi. En arkada ise bizzat kralın kendisinin komuta ettiği ve ordunun arkasını kollayacak olan ihtiyat kuvvetleri yer alacaktı.

Bu plan çerçevesinde ordu yola çıktı. Şövalyelerden oluşan öncü birlikler öğleye doğru zirvedeki geçidin ağzına ulaştılar. Ancak bu arada arkadan gelen unsurlarla aralarındaki mesafeyi de oldukça açtılar. Türkmenler de bu durumu fark ettiler ki; öncü birliklere hiç müdahalede bulunmadılar. Burada öncü birliklerin komutanları Geoffroi de Rancon ile Amadeus de Savoyen büyük bir hata yaptı. Geçide erken geldikleri için burada boşuna bekleyip vakit kaybetmenin gereksiz olduğunu düşünüp günün kalan kısmında da geçidi (Kazıkbeli) aşım bir an önce bu ürkütücü dağdan kurtulmak istediler. Kraliçe Elanoura da öncü birlikleri yürüyüşe devam etmeleri konusunda zorlamıştır (Runciman, 2019, C. II, s. 226). Bu arada kılavuzlarda az bir yolun kaldığını ve geçitten sonra kamp için çok uygun yerlerin bulunduğunu söylediler. Bunun için Kral Louis'ın planına uymayıp yola devam ettiler ve Kazıkbeli geçidini geçip saat 16.00 – 17. 00 civarında dağın arka tarafındaki düzlükte kamp kurmayı başardılar (Deuil, 2021, s. 127).

Ancak çoğunlukla yayalardan oluşan ve çok ağır hareket edebilen ortadaki grubun öncü birliklerle arasındaki mesafe iyice açıldı ve bu grubun dağın zirvesini aşan birliklerle irtibatları kesildi. Pusuda bekleyen ve öncü birliklerin hatasını fark eden Türkmenler, belki de Antiokhia'dan beri bekledikleri fırsatı bulmuş oldular. Öncü birliklerin geçidi geçip gittiğini gören ortadaki grup da Kral Louis'ın yürüyüş planının tamamen dışına çıkararak yoluna devam etti ve onlarda Kazıkbeli geçidine girmeye başladı. Bu sırada ise olan bitenden habersiz olan Louis, son arabalarının da ikinci kampın yapılacağı düzlüğe ulaşması için çabalıyordu. Kral ve yanındaki ihtiyat kuvvetleri düzlüğe yaklaştığında burada kamp için her hangi bir işaret göremeyince şaşırıldılar (Demirkent, 1997, s. 108; Kesik, 2003, s. 93). İşte bu andan itibaren Türkler, yoğun olarak geçide girmiş olan yayalara aynı zamanda arkadan gelen ihtiyat kuvvetlerine karşı şiddetli bir saldırı başlattılar.

Baskın sırasında Türkler öncelikle atları ve arabaları çeken hayvanları hedef aldılar. Bu arada yolun zorluğu ve kayganlığı da buna eklenince zaten dar olan geçit tamamen tılandı. Arkadan gelenler geçittekileri sıkıştırıyor, bu sıkışıklıkta insanlar, arabalar ve hayvanlar uçurumdan aşağı yuvarlanıyordu.

Odo de Deuil Haçlı kuvvetlerinin düştükleri bu çok zor ve sıkıntılı durumu bizzat bir görgü şahidi olarak şöyle anlatmaktadır:

“ Dağ çetin ve zorluydu ve onun yamaçları boyunca tırmanmamız gerekiyordu. Zirvesinin göğe değdiği ve vadideki çukur boyunca akıntının cehenneme döküldüğünü görüyorduk. Burada tırmanırken kalabalık yolu tıkayıp sıkıştı ve böylece birbirlerine girip yürümeyi bıraktı. Süvariler düşünmeyerek ilerlemektense oldukları yere yapıştılar. Yük

hayvanları yolları üzerindeki her şeyi cehennem uçurumunun dibine kadar saçarak dik yamaçlardan yuvarlandılar. Yerlerinden çıkarak yuvarlanan taşlar da zarara yol açtılar. Türkler ve Grekler ise oklarla kayanların çıkmasına engel olarak öteki kısma toplandılar. Güneş batarken uçurumun içinde mallarımızdan oluşan yığın sürekli büyüyordu.” (Deuil, 1948, p. 117)

Bu arada Kral Louis kendine gelen haberciler ve ileride yaşanan kargaşa sebebiyle geçitteki birliklerin başının deritte olduğunu anladı. Güç bela geçidin içine ulaşan Louis, kendisini çetin bir ölüm kalım mücadelesinin içinde buldu.

Bu kargaşada Kral, yaklaşık 400 kişilik özel kuvvetlerinin tamamını kaybetti. Kendisi ise bir ağacın köklerine tutunup kayaya tırmanarak kendine yönelik saldırıları savuşturma imkanı bulabildi. Bu arada atılan oklardan göğüs zırhı sayesinde kurtuldu (Deuil, 2021, s. 131). Ortalık kararmaya başladığında Türkmenler, öncü birliklerin geri dönüp muhtemel bir baskına uğramaları riski ve Haçlılara yeterince zayıat verdikleri düşüncesi ile yavaş yavaş baskının şiddetini azalttılar ve gece karanlığında çekilmeye başladılar.

6. Laodekia – Kazıkbeli Arasında Haçlı Kuvvetlerinin Kesin Güzergâhının Tespiti

Laodekia’ dan yola çıkıp Honaz dağına¹¹ aşacak olan bir ordunun iki ayrı yol alternatifi bulunmaktadır. Bu yollardan birincisi, Honaz (Chonai) yakınlarından dağa tırmanarak, Karaçay ve Akbaş köylerinin yanından geçerek bu günkü Kefe yaylasına ulaşır. Buradan da Yatağan üzerinden Acıpayam ovasına inerek Honaz Dağını arkada bırakan yoldur. Bu yolun sonunda da Yatağan’a inen bir boğaz bulunmaktadır. Ancak biz, II. Haçlı Seferi sırasında Fransız birlikleri tarafından bu güzergâhın kullanıldığını düşünmüyoruz. Çünkü bu yol, o yıllarda en az Laodikeia kadar önemli bir merkez olan Khonai (Honaz) yakınlarından geçmektedir. Zaten ciddi yiyecek sıkıntısı çeken Haçlı ordusunun buraya uğramadan geçmesi düşünülemez. Ancak bu seferden bahseden hiçbir kaynaktan, Haçlı birliklerinin Honaz’a uğradığı şeklinde bir bilgi bulunmamaktadır. Hatta Honaz ismi bile geçmemektedir. Dolayısıyla Haçlı kuvvetleri bu yolu kullanmamış ve Honaz’a uğramamıştır. Yolun fiziki yapısı ordunun kamp kurabileceği yerlerin mesafesi, Fransız askerlerinin, Honaz Dağını aşmasından bahseden kaynaklardaki bilgilerle örtüşmemektedir. Ayrıca bu yolun toplam uzunluğu yaklaşık olarak 50 km. dir. Haçlı orduları dağlık arazide bir günde en çok 25 km yol alabilmektedir. Dolayısıyla 8 Ocak’ta ilk kamp yerinden ayrılan öncülerin ve ortadaki yayaların yolun geri kalan kısmını erkenden kat edip dağın arkasına tırmanmayı

¹¹ Louis, Abbod Suger’e yazdığı mektupta Laodekia Dağı olarak ifade etmiştir. <https://ims.leeds.ac.uk/uploads/sites/2019/02>. ErişimTarihi: 12. 06. 2021.

planlamaları imkansızdır. Dolayısıyla biz mevcut bilgiler çerçevesinde bu güzergâhın Haçlı orduları tarafından kullanılmadığı kanaatindeyiz.

İkinci alternatif ise günümüzde de yoğun olarak kullanılan, Denizli – Antalya ulaşımının sağlandığı güzergâhı kısmen takip eden yoldur. Buna göre Haçlı birlikleri 7 Ocak 1148 günü Laodikeia'dan çıktıktan sonra Gökpınar Barajının kuzeyindeki tepelerin arkasından geçerek Karakurt'a ulaşmışlardır. Buradan da Honaz dağına tırmanmaya başlamışlardır. Bu bölgede stabilize bir yol mevcuttur. Bu yol günümüzde kullanılan Denizli – Acıpayam yoluna göre daha az meyillidir ve at arabalarının rahatlıkla tırmanabileceği bir yapıya sahiptir.

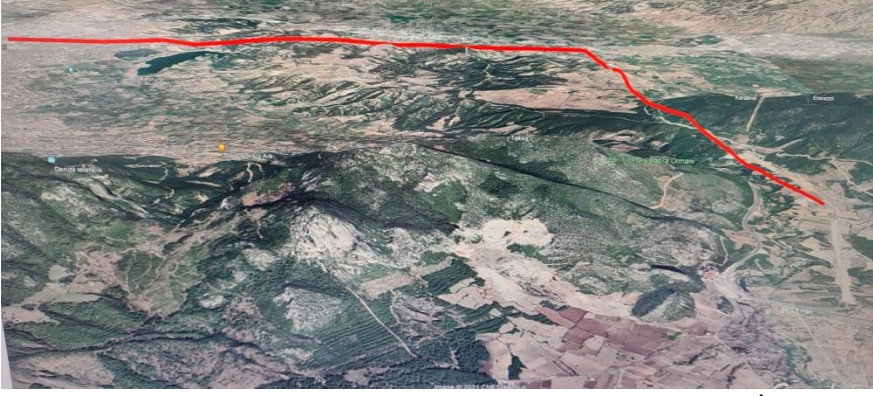
Foto 3: Haçlı Orduları Tarafından Kullanıldığını Düşündüğümüz Honaz Dağına Tırmanan Hafif Meyilli Yol

Haçlı kuvvetleri bu bölgeye ulaştıkları andan itibaren Türkmenlerin tacizleri başlamıştır. VII. Louis burada ordusunu yeniden düzene koymuş ve Fransızlar daha disiplinli bir şekilde yola devam etmeye başlamışlardır. Bu yoldaki bir günlük yolculuklarının sonunda, günümüzdeki çevre yolu tünellerinin çıkışında başlayan düzlük alana ulaşmışlardır. Bu geniş düzlükte kamp kurarak geceyi geçirmişlerdir.

Foto 4: 7 Ocak 1148 Akşamı Haçlıların Kamp Kurdukları Geniş Düzlük

Bir ihtimal bugünkü Cankurtaran mahallesinin bulunduğu yere kadar da ilerlemiş olabilirler. Laodeikeia ile çevre yolu tünellerinin çıkışındaki düzlük yaklaşık 19 km., Cankurtaran mahallesinin bulunduğu yer ise 22 km.'dir.

Harita 5: Haçlıların 7 Ocak 1148 Günü Kat Ettikleri Laodekieia ile İlk Kamp Yeri Arasındaki Güzergâh

Bu arada Otto von Freising idaresinde daha önceden bölgeye gelen, büyük bölümü burada imha edilen ve Fransızların da moralini bozan Alman Haçlılarının cesetleri ile burada karşılaşmışlardır (Runciman, 2019, C. II, s. 224).

Foto 5: Otto von Freising İdaresindeki Alman Askerlerinin Büyük Ölçüde İmha Edildiğini Düşündüğümüz Bölge

Ertesi gün (8 Ocak günü) tekrar yola koyulmadan önce Kral Louis, ordusunu yeniden dizayn etmiştir (Nicole, 2014, s. 50). Buna göre şövalyelerden oluşan ordunun vurucu gücü, öncü birlik olarak önden yola çıkmıştır. Onların peşinden ise daha çok sivillerden oluşan ve savunma yönü zayıf birlikler hareket etmiştir. En son ise kendisinin de içinde bulunduğu ordunun ardını koruyan ve toplayan ihtiyat birlikleri kamp yerinden ayrılmıştır.

Louis'in planına göre bütün birlikler bu günkü Honaz Milli Parkının bulunduğu geniş düzlükte toplanıp 8 Ocak (Nicole, 2016, s. 27) gecesini burada geçireceklerdi. 9 Ocakta da son geçit olan Kazıkbelini aşıp, zorlu ve riskli Honaz Dağı yolculuğunu tamamlamış olacaktırdır.

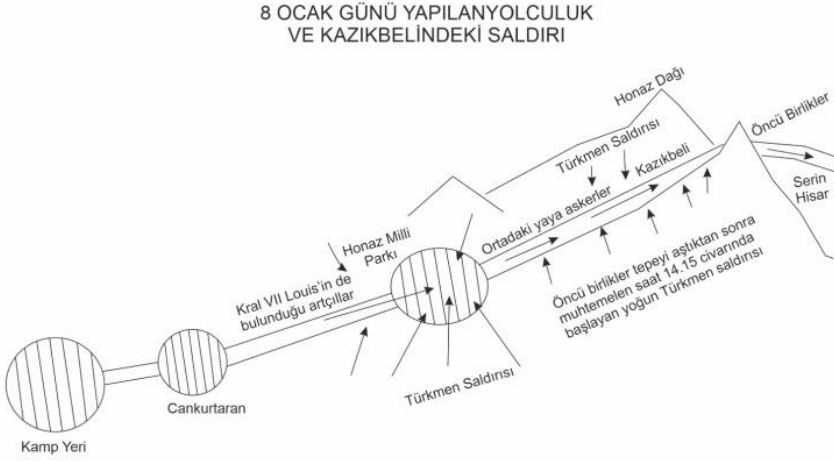
Foto 6: Kazıkbeli Geçidinin Antalya İstikametinde ıkışı (Serinhisar Ovasına Açılan Kısmı)

Louis'in planına göre yaklaşık 1250 m. ykseklisindeki Kazıkbeli geçidini aşmak bir gün alacaktı. Bu doğru bir planlama olarak kabul edilebilir. Çünkü bütün ordu, ağırlıkları ile birlikte kiş Őartlarında bu geçidi bu sürede ancak aşabilirdi. Zira Ocak ayında, özellikle geceleri ısı çoğu kere eksi dereceldedir. Dolayısıyla eğer geçidin aşılacağı gün soğuk bir gün olursa don ve muhtemelen bölgede bu mevsimde çok sık görülen kar veya tipi ordunun yürüyüşünü bir hayli ağırlaştıracaktır. Eğer güneşli bir gün olursa bu kez geceki donun çözülmesine bağlı olarak oluşacak çamur ve kaygan zemin aynı Şekilde Haçlıların geçidi aşmasını oldukça zorlaştıracaktır. Nitekim 8 Ocak günü Trkmelerin baskını sırasında Haçlı askerleri, Trkmelerin okları kadar kaygan zeminle de mücadele etmişlerdir (Deuil, 2021, s. 129).

Ancak daha önce de izah ettiğimiz gibi öncü birlikler, geceyi geçirdikleri kamp yeri ile (tünellerini çıkışındaki düzlük) Kazıkbeli geçidinin başlangıcına kadar olan yolculuklarını (günümüzde Honaz Milli Parkının bulunduğu bölge) kısa sürede tamamladılar. (Bu mesafe yaklaşık 8 km.dir.) Günün geri kalanını burada oyalanarak geçirmek yerine yola devam ederek Kazıkbelini de rahatlıkla geçmeyi, dağın arkasındaki Serinhisar ovasında iyi bir kamp yerine ulaşmayı düşündüler. Bunun için de Kralın belirlediği taktiğe aykırı olarak yola devam ettiler. Bu mesafe normal bir yürüyüşle öğle ile akşam arasında rahatlıkla kat edilebilecek bir mesafedir. Ayrıca Kral Louis tarafından ikinci kamp yeri olarak belirlenen yerin (Honaz Milli Parkı) her yönü ile çok açık bir alan olması da öncü birliklerin yürüyüşlerine devam etmesinde etkili oldu (Kesik, 2003, s. 93). Yola devam etme

kararı alan öncü birlikler, Kazıkbeli geçidine girdiklerinde ortadaki sivil unsurlar, muhtemelen Honaz Milli Parkının bulunduğu alana yeni yeni gelmeye başlamışlardı. Öncü birliklerin yola devam ettiklerini görünce onlarda kalan yolun kısa ve güvenli olduğunu düşünerek burada kamp kurma fikrinden vaz geçip yola devam ettiler. Bu arada iki grup arasındaki mesafe de sürekli açılmaya başladı. Öncü birlikler Kazıkbeli geçidini aşıp Serinhisar ovasına inmeye başladıklarında, çoğunlukla sivil unsurlardan oluşan ortadaki grup da Kazıkbeli geçidine henüz girmeye başlamıştı. Bu sıralarda Kral Louis'in komuta ettiği arkadaki ihtiyat birlikleri ise kamp kurmak için belirlenen yere yaklaşmışlardı. Kamp yerinde kamp kurulduğu ile ilgili bir işaret göremeyince Kral ve yanındakiler endişelenmiş bir şeylerin ters gittiğini anlamışlardı.

İşte tam bu sırada uzun süreden beri Haçlıları takip eden ve baskın için uygun zamanı kollayan Türkmen birlikleri bir kısmı bu geçide giren, bir kısmı ise henüz geçide doğru tırmanmakta olan bu gruba şiddetli bir saldırı gerçekleştirdiler. Bu baskının etkisi ile geçidin içindekiler hızla Türkmenler tarafından imha edilirken, Milli Parkın bulunduğu yer ile Kazıkbeli geçidi arasındaki unsurlar aşırı sıkışıklık sebebiyle yolu tamamen tıkadılar. Bu kargaşada Haçlılar ya birbirlerini uçuruma itiyorlar ya da Türklerin oklarına hedef oluyorlardı. Bu kaos ve imha saldırısı yaklaşık dört saat sürdü. Bu arada gerideki ihtiyat kuvvetlerinin arasında bulunan Louis durumdan haberdar oldu (Deuil, 1948, p. 117). Süratle tıkanan yolu yarararak geçide geldiğinde kendisini şiddetli bir çatışmanın içinde buldu. Ortalık kararmaya başladığında Türkmenlerin baskısı şiddetini azalttı ve zamanla tamamen geri çekildiler. Bundan sonra Louis ve baskından kurtulabilenler gece boyunca geçidi geçip Serinhisar ovasında kamp kurmuş olan öncü birliklerin yanına ulaşmayı başardılar.

Kroki 2: 8 Ocak Günü Yaşanan Çatışma

Türklerin bu baskınının zamanı ve süresi, bazı verilerden yola çıkarak tespit edilebilmektedir. Öncü birlikler geceyi geçirdikleri kamp yerinden ayrıldıktan sonra öğleye doğru ikinci kamp yeri olarak belirlenen alana (Honaz Milli Parkı) geldiler. Bu mesafe 8 km.'dir. Buna göre muhtemelen saat 10.00 – 11.00 gibi öncü birliklerin geçide geldiklerini söyleyebiliriz. Yollarına devam eden bu birlikler zirveyi aştıktan sonra Türkmenler arkadan gelen gruplara saldırıyı başlattılar. Arkadan gelen ve çoğu yayalardan oluşan ikinci grup ise daha yavaş hareket ettiği için muhtemelen saat 12.00 - 13.00 civarında ikinci kamp yerine ulaşmaya başladılar. Öncü birliklerin Kazıkbeli geçidini aştığını gören ortadaki grup da yoluna devam etti. Muhtemelen 1 saatlik bir yolculuktan sonra saat 14.00 civarında geçide girmeye başladılar. İşte tam bu sırada baskının başladığını düşünebiliriz. Baskının başladığı sırada arkadan gelen ve Kral Louis'in komuta ettiği artçı birliklerde ikinci kamp yeri olan Honaz Milli parkına yaklaşmıştı. Baskın, hem Kazıkbeli geçidine girmiş olan ortadaki yayalar üzerine hem de daha aşağıda bulunan artçı birlikler üzerine aynı anda gerçekleştirilmiştir. XV. yüzyıl Osmanlı kayıtlarında ismi geçen bu geçit civarındaki Gazi Ovacıği isimli köyün bu baskınla ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Beyazıt, 2020, s. 420). Bu şiddetli baskının akşam karanlığına kadar devam ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla Türklerin yoğun saldırılarınının 18.00 – 19.00'a kadar devam ettiğini kabul edebiliriz. Denizli'de, Ocak ayında güneş saat 18.00 civarında batmaktadır. Dolayısıyla bu saatten itibaren saldırılar yavaşlatılmış ve bitirilmiş olmalıdır. Bu veriler çerçevesinde saat 14.00

dolaylarında başlayan baskın yaklaşık dört saat devam etmiş ve 18.00 – 19.00 civarında sona ermiştir.

Harita 6: 8 Ocak 1148 Günü Haçlı Birliklerinin Güzergâhı ve Baskına Uğradıkları Bölge

7. Kazıkbeli Baskınından Kurtulan Haçlıların Antalya'ya Ulaşması

Geceyi büyük üzüntü ve sıkıntı içinde geçiren Haçlı birlikleri, ertesi gün şafakla birlikte yola çıktı. Ancak ordu bir gün önceki yaşadıkları baskının yorgunluk ve bitkinliği içinde idi. Askerlerin çoğu silahlarını, atlarını ve erzaklarını kaybetmişti. Deuil'in ifadesi ile "Fransa'nın fidanları Dımışk'ta meyve veremeden solmuştu" (1948, p. 119). Sadece Templierler şövalyeleri düzeni bozmadan yürüyorlardı (Templierler şövalyeleri için bkz. Altan, 2002). Kral Louis, düzenin ve intizamın sağlanabilmesi için bu şövalyelerin lideri Evrard of Barres'ten yardım istedi (Kesik, 2003, s. 95).

Foto 7: Öncü Birliklerin ve Baskından Kurtulan Birliklerin 8 Ocak 1148 Gecesini Geçirdikleri Kazıkbeli Geçidinin Serinhisar Ovasına Açılan Kısım

Haçlılar bu şekilde yürüyüşüne devam ederken, Türk saldırıları da büyük ölçüde kesildi. Çünkü Haçlılar dağlık araziden uzaklaşmış ve düz ovada yolculuk yapmakta idi. Ancak Türkler Haçlıların tamamen de peşini bırakmadı. Bu kontrollü yolculuk Antalya'ya kadar devam etti¹².

Türkler yine zaman zaman ufak baskınlarla da olsa Haçlıları taciz etmeye devam ettiler. Ayrıca Haçlıların maneviyatını bozacak her türlü faaliyette bulundular (Kesik, 2021, s. 191; Altan, 2009, s. 89). İlginç uygulamalarından birisi şudur: Haçlıların yolu üzerindeki ekinleri büyük hayvan sürülerini getirip yediriyorlar, Haçlılar buraya geldiğinde ne hayvanları ne de kendileri yiyecek fazla bir şey bulamıyorlardı. Bu yüzden pek çok kişi ve hayvan da Honaz Dağı – Antalya arasındaki yolculukta hayatını kaybetti. Haçlılar da hayvanları öldükçe, taşımakta zorlandıkları eşyalarını, çadırlarını ve silahlarını Türklerin eline geçmesin diye yaktılar. Antalya'ya kadar baskınlara bağlı ciddi bir kayıp yaşamayan Haçlılar, yiyecek kıtlığı sebebiyle bu şehre vardıklarında yorgunluk ve açlıktan bitkin vaziyette idiler.

SONUÇ

Aslında Urfa'yı kurtarmak için düzenlenen II. Haçlı Seferi 1147 baharında başlamıştı. İlk başlarda yeni bir Haçlı Seferi çağrısı yeterli ilgiyi görmedi ise de özellikle o dönem Avrupa'sının iki büyük siması, Alman imparatoru III. Konrad ve Fransız kralı VII. Louis'in bu seferin liderliğini üstlenmesi Avrupa'da yeni bir Haçlı heyecanın yaşanmasına sebep oldu. Yola ilk çıkan Almanlar, aynı zamanda Anadolu'ya geçtikten sonra ilk büyük darbeyi de yiyen grup oldu. Nitekim Eskişehir Doryleon yakınlarında Türkmenler tarafından ağır bir yenilgi alan Almanlar pek çok insan ve hayvan kaybetti. Daha önemlisi seferin geri kalanını tamamlayacak güçleri, heyecanları ve dinamizmleri kalmadı. Nitekim Alman İmparatoru Konrad, Efes'e kadar gelebilmiş, hastalığını gerekçe göstererek İstanbul'a geri dönmüştür.

Fransa Kralı Louis, Anadolu'ya geçtikten sonra Almanların başına gelenleri öğrenmiştir. Bu gelişme üzerine sefer güzergâhını revize etme ihtiyacı hissetmiştir. I. Haçlı Seferi sırasında kullanılan Eskişehir, Afyon, Akşehir, Konya ve Çukurova güzergâhından vazgeçmiştir. Bunun yerine sürekli Bizans topraklarında kalarak

¹² Antalya'da, kendi liderleri tarafından kaderlerine terk edilen Haçlı askerleri büyük bir perişanlık içine düştü. Türkler artık tamamen acziyet içindeki bu haçlı askerlerine saldırıyı tamamen durdurdıkları gibi onlara yiyecek ve sağlık yardımında bulunmuştur. Türklerin bu ali cenaplığından etkilenen 3000 civarında Hıristiyan, Müslüman olmuştur. (Deuil, 2021, s. 141; Turan, 1984, s. 185; Kırpık, 2012, s. 180).

Balıkesir, Efes, Denizli üzerinden Antalya'ya inmeyi planlamıştır. Oradan da deniz yolu ile Antakya'ya ulaşmayı hedeflemiştir.

Bu yolculuk Fransızlar için Efes'ten sonra sıkıntılar doğurmaya başlamıştır. Kış mevsiminin gelmesi ile birlikte zaman zaman yaşanan doğal felaketler Haçlıların yolculuğunu oldukça zorlaştırmıştır. Ancak daha önemlisi, yine Efes'ten itibaren başlayan Türkmen taciz ve saldırıları da Haçlı kuvvetlerini bir hayli hırpalamıştır. 1 Ocak 1148 günü, Antiokheia yakınlarında aldıkları küçük bir başarı onları kısmen rahatlatmıştır. Ancak Laodikeia ulaştıklarında karşılaştıkları manzara adeta uğrayacakları büyük felaketin habercisi gibi oldu. Şehrin Rum sakinlerinin, Haçlı korkusundan şehri boşaltmaları sebebiyle Fransa birlikleri buradan umdukları lojistik desteği temin edemediler. Dolayısıyla önlerindeki tek seçenek olan Honaz Dağ'ını bir an önce aşıp dağın arkasındaki ovalardan istedikleri erzak tedariklerini yapabileceklerini düşündüler.

Bu amaçla 7 Ocak 1148 günü Laodikeia'dan başladıkları yolculuk onlar için adeta sonun başlangıcı oldu. Özellikle 8 Ocak günü, Haçlı birliklerinin Kral Louis'in yolculuk planına sadık kalmaması ve öncü birliklerin kendi inisiyatifleri ile hareket etmesi çok uzun süreden beri Haçlıları takip eden Türkmenlere istedikleri fırsatı verdi. Coğrafyanın da avantajını iyi kullanan Türkmenler, 8 Ocak 1148 günü Haçlılara çok ağır bir darbe indirdi. Olayın görgü şahidi Odo de Douil'e "Fransa'nın fidanları Dımişk'ta meyve veremedi soldular" cümlesini söyletecek kadar ağır bir yenilgi aldılar ve çok büyük kayıplar verdiler.

Bu yenilgiden sonra Haçlı kuvvetlerinde kendilerini Antakya veya Kudüs'e ulaştıracak heyecan, motivasyon ve güç büyük ölçüde tükenmişti. Nitekim kalan yolu büyük bir perişanlık içinde güç bela tamamlayan Haçlılar tam bir perişanlık içinde Antalya'ya ulaşabildiler.

Bölgedeki Türkmen unsurların büyük mahareti ve gayreti ile kazanılan Kazıkbeli'ndeki bu zaferinin önemi, II. Haçlı Seferi ile ilgili araştırmalar çoğaldıkça daha fazla anlaşılacaktır. Bu savaş, seferin sonucunu doğrudan doğruya hem de çok derin şekilde etkilemiştir. Bu zafer aynı zamanda Denizli ve çevresindeki Türk egemenliğinin doğru anlaşılabilmesi açısından da çok önemlidir. I. Haçlı Seferinden sonra Selçuklular, büyük bir güç kaybına uğramış, Marmara ve Ege'nin hemen tamamını boşaltıp daha iç bölgelere çekilmişlerdi. Ancak Sultan I. Mesut'un maharetli hamleleri ile kendini kısa sürede toparlayan Selçuklular tekrar karşı harekete geçmişler ve durumu kendi lehlerine kısmen dengelemişlerdir. I. Haçlı Seferinden sonraki bu çekilmede, Türkmenlerin Denizli ve çevresini asla tamamen boşaltmadığını biliyoruz. Selçuklular tekrar karşı harekete geçince Denizli ve çevresindeki Türkmenler yeniden önemli bir güç haline gelmişlerdir. Nitekim II.

Haçlı Seferi sırasında yaşanan ve dediğimiz gibi seferin seyrini tamamen değiştiren 8 Ocak 1148 günü Kazıkbeli'nde kazanılan zaferdeki katkıları onların bölgedeki gücünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla II. Haçlı Seferi sırasında, Denizli ve çevresinde yaşananların tespiti, Denizli'nin Türkleşme sürecinin de doğru anlaşılmasına büyük bir katkı sağlayacaktır.

EXTENDED SUMMARY

At the end of the First Crusade, the Crusaders also occupied Antakya, Urfa and its surrounding including Jarusalem. Some small Crusade states were established here. One of these states, Urfa County, was destroyed by İmadeddin Zengi, in 1146. This event was a requirement of a new preparation for a Crusade. King Louis VII of France and German Emperor Kontad III became leaders of the new expedition.

Crusaders Forces set out one after another. At the first The Germans came to İstanbul, then the French Force followed them. However, the Byzantine Emperor Manuel Komnenos didn't hav the intention of keeping more of crusade troops nearby İstanbul. Because crusade troops operated harmful actions in the environments of moving after Hungary and plundered their surroundings. Thus, they had the probility of harming İstanbul.

German Forces were transferred to Anatolia for the first time. German Emperor Konrad, especially thought to use the road of Eskişehir, Afyon Konya which was used during the first Crusade. Nevertheless, the Byzantine Emperor recommended them not to leave the hands of Byzantine since the road was under the control of Turks. Konrad, insisted on his aim. Finally, German Forces who were under the enormous ambush around Doryleon were defeated greatly nearby Eskişehir. The Emperor saved himself and took refuge position at the Castle İznik.

The French Forces, coming from the back changed their strategies after getting the news of the German Defeat. They decided to walk the following road together. Besides, they care of being able to leave the lands of the Byzantine by keeping the advice of the Byzantine Emperor. According this plan, they expected to reach Antalya via Balıkesir, Ephesus, Denizli, and then they wanted to get to Antakya.

The united Crusade Forces arrived in Ephesus in accordance with plan mentioned above. The German Emperor Konrad came back to İstanbul because of his illness. The Crusaders, who spent their Christmas in this region in 1148 started going to Laodikeia. From that time Turkmens began to harass the enemies in the region. The Crusaders got to the surrounding of Antikohiea City in this way, struggled with Turks effectively for the first time. The Crusaders won a victory here on the first of January 1148.

After the struggle nearby Antiochia, the Crusaders continued their departure to Laodikeia. They were thinking of reaching city. Because they could not get to important center of settlement where logistics support could be supplied for a long time. The Crusaders disappointed a lot when they arrived in Laodikeia on 4 January 1148. The people of Byzantine city had left there due to the fear of Crusaders and also took their food with them. The French King Luis, waited for three days under these conditions, had to make a decision of going on the road.

In order to get from Laodikeia to Antalya, they had to cross Mount Honaz and considered to be able to find new sources in the region at the back of the mount in a short time. They left Laodikeia with this thought on 7 January 1148. The Crusaders fell into a great ambush on Mount Honaz. They suffered great losses in this ambush. King Louis survived hard and went through the passage by means of darkness.

The last event, took place at the gate of Kazıkbeli in Mount Honaz, greatly affected the course of the Second Crusade. After incurring great losses here Louis VII with his friends lost their motivation and enthusiasm.

The Second Crusade, lost power and incurred lots of losses, followed their routes from Serinhisar Plain to Antalya. They got to Antalya by having huge difficulties. Louis left Antalya with his family on the first ship as soon as he arrived there. However, the Crusaders, coming from the back, began living enormous troubles. Most of them struggled to survive after backing down from occupying Antalya and Jarusalem. Turks, followed them until Antalya in hard conditions, made the Crusades survive by giving food and water.

KAYNAKÇA

- Altan, E. (2003). *II. Haçlı seferi (1147 – 1148)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Altan, E. (2001). Haçlı ordularının Anadolu'da geçtiği yollar. *Belleten*, LXV/ (245), 571-582.
- Altan, E. (2002). Templier ve Hospitalier şövalye tarikatlarının kuruluşu. *Belleten*, LXVI/ (245), 87-94.
- Altan, E. (2009). Anadolu'da Haçlılara karşı savaş. *Tarih Dergisi*, (47), 75-104.
- Baykara, T. (2007). *Selçuklular ve beylikler çağında Denizli*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yay.
- Beyazıt, Y. (2020). Derbent söndü eşkıya göründü: Kazıkbeli, Gaziler Ovacığı ve Hüseyin Kulu. M. Aydın & S. İnan (Ed.), *Dr. Kemal Daşcıoğlu'na Vefa Kitabı* (s. 417-431). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Demirkent, I. (1997). *Haçlı seferleri*. İstanbul: Dünya Yay.
- Deuil, O. (2021). *II. Haçlı Seferi-VII. Luis'in doğuya deyahati* (Togaç, C. Çev.). İstanbul: Kronik Yay.
- Deuil, O. (1948). *Odo of deuil de profectioe Ludovici VII in Orientem: the journey of Louis VII The East*. New York.
- Diehl, C. (2018). *Bizans imparatorluğu tarihi* (Sezer, S. Çev). İstanbul: İnkılap Yay.
- Efe, Ş. (2015). Haçlı seferleri esnasında Anadolu'da kuşatılan kaleler ve Haçlılara karşı savunma mücadeleleri (1096 – 1190) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Esgin, M. (2012). Hristiyanlıkta Noel bayramının ortaya çıkışı ve Türkiye'ye yansımaları. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II/(2), 85-96.
- Gerdner, C. K. (1993). Holy war and the home front: the crusading culture of Berry, France in the eleventh through thirteenth centuries (Master's Thesis). University of Edinburgh, Edinburgh.
- Griffith, H. C. (1980). The second and third Crusades: their justification and goals as seen by the clergy (Master's Thesis). Western Michigan University, Michigan.
- İbnü'l-Esir, (2008). *el Kâmil fi't-tarih* (Ağırakça, A. vd. Çev.). İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- İstek, G. (2019). Haçlı seferine katılan kadınlar. *Journal of Islamic Jerusalem Studies*, XIX/(2), 205-224.
- İstek, G. (2021). *Almanlar Kudüs'te Haçlı seferlerinde Almanlar*. İstanbul: Beyan Yay.
- Jackson, T. (2009). Concept of a crusaid. *Rivier Academic Journal*. Vol. 5/ (2), 1-19.
- Kesik, M. (2003). *Türkiye Selçuklu devleti tarihi sultan I. Mesud dönemi (1116-1155)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kesik, M. (2021). *Selçuklu müesseseleri ve medeniyeti*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.

- Khoniates, N. (1995). *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos devirleri)* (Işıltan, F. Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kırpık, G. (2012). Haçlılar ve İpek yolu. *Bilig*, (61), 173-200.
- Kinnamos, I. (2001). *Historia*. Demirkent, I. (Yay.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Koca, S. (2017). Haçlı seferleri sebep ve sonuçları bakımından nasıl değerlendirilebilir. *Akademik Bakış*, X/(20), 15-35.
- Kostick, C. (2010). Elaanour of aquitaine and the women of the second crusade, kostick C. (Ed.), *Medieval and Early Modern Women: Essays in Honour of Christine Meek* (pp. 195-205), Dublin: Four Courts Press.
- Kostick, C. (2010). Social unrest and the failure of conrad III's March through Anatolia, 1147. *German History*, Vol. 28/ (2), pp. 125-142.
- Kozcaz, Ü. (2014). Denizli, Antalya ve Isparta havalisindeki haçlı faaliyetleri (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Matthew, L. (2016). All roads lead to constantinople: exploring the via Militaris in the medieval Balkans 600-1204 (Thesis Ph. D.). The Universty of Sydney, Sydney.
- Maier, C. T. (2004). The roles of women in the Crusade movement: a survey. *Journal of Medieval History*, (30), pp. 61-82.
- Mateos Urfalı. *Vekayiname (952-1136) ve Papaz Grigor'un zeyli (1136-1162)* (Andreasyan, H. D. Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Moraitis, I. (2015). The second crusade throught the narrative of Niketas Choniates. *Essay of seminar 52 Byzantine history*. Athens.
- Nicole, D. (2016). Before Mentеше; south-western Anatolia at the time of the second Crusade. Çevik, A. & Keçiş, M. (Ed.), *Menteşeoğulları Tarihi (25-27 Nisan 2012) Bildiriler* (s. 13-37). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Nicole, D. (2014). *İkinci Haçlı seferi 1148* (Sakar, L. E. Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Nomiku, H. A. (1997). *Haçlı seferleri* (Dinçmen, K. Çev.). İstanbul: İletişim Yay.
- Norwich, J. J. (2013). *Bizans gerileme ve çöküş dönemi (MS 1082 – 1453)* (Riegel S. H. Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Roche, J. T. (2008). Conrad III and the second Crusade in the Byzantine empire and Anatolia, 1147 (Thesis Ph. D.). University of St. Andrew, Fife.
- Runciman, S. (2019). *Haçlı seferleri tarihi* (Işıltan, F. Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Serin, S. (2019). Honaz dağının Deriglosyal jeomorfolojisi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilecik Şey Edebali Üniversitesi, Bilecik.
- Smbat, Sparapet (2005). *Chronicle* (Bedrosian, R. Tran.). New Jersey: Long Branch.

- Syrians, Michael (2013). *The chronicle* (Bedrosian R. Tran.). New Jersey: Long Branch.
- Şimşek, C. (2015). Laodikeia'da M. S. 7. yy sonrası yaşam. C. Şimşek & Duman, B. vd. (Ed.), *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan* (s. 597-612). İstanbul: Ege Yay.
- Tyerman, C. (2004). *Fighting of Christendom holy war and the Crusades*. New York: Oxford University Press.
- Tyrensis, Willermus (2019). *Haçlı kroniği – III (1143-1184)* (Ayan, E. Çev.). İstanbul: Kronik Kitap Yay.